

Wiedza pacjentów i personelu medycznego na temat wirusowych zapaleń wątroby (WZW)

The cognisance of viral hepatitis among patients
and medical staff

Bartosz Wanot

STRESZCZENIE

WSTĘP

Wiedza na temat wirusowego zapalenia wątroby (WZW) może mieć szerokie implikacje w społeczeństwie zarówno zdrowotne jak i prawne. Grupami najbardziej zainteresowanymi tym zagadnieniem powinien być szeroko rozumiany personel medyczny, jak również pacjenci placówek służby zdrowia.

CELE I METODY

Mając na uwadze korzyści wynikające z rozpowszechniania znajomości tego problemu przeprowadzony został sondaż. Miał on na celu udzielenie odpowiedzi na kilka kluczowych pytań poruszających tematykę WZW w wyżej wymienionych grupach. Pytania służyły ocenie poziomu wiedzy na temat WZW, dotyczyły zagadnienia poszerzania tej wiedzy na dodatkowych kursach i szkoleniach. Celem sondażu było również sprawdzenie czy wiedza na temat WZW jest zależna od takich czynników jak wiek, wykształcenie, rodzaj wykonywanej pracy, wcześniejsze zatknięcie się z tą chorobą, jak również charakter oddziały, w którym przebywają, bądź pracują respondenci.

WYNIKI

Uzyskano następujące wyniki:

- a) niedostateczny poziom wiedzy wykazało 122 (30,9%) ankietowanych z których 117 (65,7%) osób to pacjenci a 4 (1,8%) personel
- b) wystarczający poziom wiedzy wykazało 92 (23,3%) respondentów, z czego 54 (30,3%) pacjentów oraz 38 (17,5%) pracowników medycznych
- c) dobry poziom wiedzy wykazało 71 (18%) ankietowanych, przy czym 6 (3,4%) to pacjenci a 65 (30%) to personel
- d) bardzo dobry poziom wiedzy wykazało 111 (28,1%) osób, w tym 1 (0,6%) osoba jest pacjentem a 110 (50,7%) członkami personelu

Zakład Podstawowych Nauk Medycznych
Wydział Zdrowia Publicznego SUM w
Katowicach

ADRES

DO KORESPONDENCJI:

Mgr Bartosz Wanot
43-200 Pszczyna, ul. Granitowa 11
tel. 501 779 521
e-mail: bartoszwano@interia.pl

Ann.Acad.Med.Siles. 2009, 63, 4, 17-26
Copyright © Śląski Uniwersytet Medyczny
w Katowicach
ISSN 0208-5607

WNIOSKI

Wyniki wskazują, że wiedza personelu medycznego w zakresie WZW jest wysoka oraz, że jest ona aktualizowana. Wiedza pacjentów jest niedostateczna. Nie poszukują oni również informacji na ten temat. Wykazano również związek między znajomością zagadnienia WZW a charakterem oddziału, na którym przebywają pacjenci oraz między ich wiedzą a wykształceniem

SŁOWA KLUCZOWE

Wirusowe zapalenie wątroby, wiedza, pacjenci, personel medyczny.

ABSTRACT**INTRODUCTION**

The cognisance of viral hepatitis is bound to have vast social, both health and legal, ramifications. The broadly implied medical staff, as well as the health service patients should constitute the groups most interested in this issue.

AIMS AND METHODS

Bearing in mind the benefits resulting from the cognisance of this problem, an opinion poll has been held. Its aim was to obtain answers, from both of the above mentioned groups, to several vital questions concerning viral hepatitis. The questions served to assess the level of knowledge of viral hepatitis, they also related to broadening this cognisance by participating in supplementary courses and training. Another aim of the opinion poll was to verify whether the knowledge of viral hepatitis is dependent on such factors as age, education, type of work, prior contact with the illness in question or the type of ward where the respondents work or stay.

RESULTS

Following results have been obtained:

- a) insufficient level of knowledge was shown by 122 (30,9%) persons in which there were 117 (65,7%) patients and 4 (1,8%) members of personnel
- b) sufficient level of knowledge was shown by 92 (23,3%) persons in which there were 54 (30,3%) patients and 38 (17,5%) members of personnel
- c) good level of knowledge was shown by 71 (18%) persons in which there were 6 (3,4%) patients and 65 (30%) members of personnel
- d) very good level of knowledge was shown by 111 (28,1%) persons in which there were 1 (0,6%) patient and 110 (50,7%) members of personnel

CONCLUSIONS

The results indicate that the knowledge of viral hepatitis among medical staff is broad and continuously updated. The knowledge of patients is, on the contrary, insufficient. Moreover, patients do not seek additional information on this subject. A relationship between knowledge of viral hepatitis, the type of ward where patients stay and their education has been established and demonstrated.

KEY WORDS

viral hepatitis, knowledge, patients, medical personel.

WSTĘP

Wirusowe zapalenie wątroby, często potocznie nazywane „żółtaczką zakaźną” jest - ze względu na sposób przenoszenia - jednostką chorobową, w której dochodzi do uszkodzenia wątroby na skutek zakażenia jednym z wirusów tzw. hepatotropowych. Są to wirusy wyspecjalizowane w zakażeniu i niszczeniu komórek wątrobowych (hepatocytów). Obecnie znanych jest 7 wirusów pierwotnie hepatotropowych wywołujących WZW. Określa się je kolejnymi literami alfabetu od A do G (bez F) oraz wirus TTV (*Transfusion Transmitted Virus*) [1].

Dwa z tych wirusów HAV (Hepatitis A wirus) i HEV (Hepatitis E wirus) przenoszone są drogą pokarmową (potocznie żółtaczką pokarmową), natomiast pozostałe wirusy – drogą krwiopochodną, zwaną również drogą parenteralną (potocznie żółtaczką wszczepienną) [2, 3]. Zapalenie wątroby może być również wywoływane przez wirusy pierwotnie niehepatotropowe takie jak: wirus żółtej febry, cytomegalii (CMV), opryszczki (HSV-1 i HSV-2), ospy wietrznej i półpaśca (VZV), świnki, różyczki, Epsteina-Barr (EBV) i niektóre szczepy enterowirusów i adenowirusów [4, 5, 6]. Na WZW cierpi kilkaset milionów ludzi, dlatego jest ono poważnym problemem w skali światowej. Najczęściej występującym typem zarażenia jest HAV, który stanowi 69% wszystkich przypadków WZW na świecie. Co roku notuje się 1,2- 1,4 miliona nowych zachorowań. Najwyższa zapadalność dotyczy dzieci w wieku 5-14 lat. Śmiertelność wynosi 0,1-0,2% [7, 8, 9]. Największe znaczenie mają jednak wirusy B i C ze względu na skutki kliniczne (występowanie procesu przewlekłego, powikłania) i koszty społeczne z powodu absencji w szkole i pracy, hospitalizacji i zgonów [9, 10].

MATERIAŁ I METODY

Celem pracy było udzielenie odpowiedzi na kilka kluczowych pytań poruszających tematykę WZW.

Pytania dotyczyły następujących spraw:

- 1) Jaki jest poziom wiedzy pacjentów i personelu medycznego na temat WZW?
- 2) Czy wiedza pacjentów i personelu jest zależna od charakteru oddziały (zabiegowy, niezabiegowy), na którym przebywają bądź pracują?

- 3) Czy respondenci poszerzają swoją wiedzę na dodatkowych kursach i szkoleniach?
- 4) Czy wiedza jest zależna od wieku ankietowanych?
- 5) Czy poziom wykształcenia ma wpływ na wiedzę ankietowanych?
- 6) Czy rodzaj wykonywanej pracy ma wpływ na wiedzę obsady szpitala?
- 7) Czy choroba własna lub członka rodziny ma wpływ na znajomość zagadnienia WZW?

W celu oceny wiedzy na temat WZW, przeprowadzono badania ankietowe w populacji 450 pracowników i pacjentów Szpitala Powiatowego w Pszczynie wieku od 16 do 82 lat. Otrzymano 395 prawidłowo wypełnionych ankiet, z czego 217 od pracowników w tym 203 kobiet i 14 mężczyzn i 178 od pacjentów w tym 127 kobiet i 51 mężczyzn.

Badanie ankietowe przeprowadzono w okresie od 1 kwietnia do 15 maja 2008.

Badanie polegało na wypełnieniu ankiety zawierającej 24 pytania.

Ankieta składała się z 3 części oznaczonych literami A, B, C.

Część A obejmowała 6 pytań dotyczących płci, wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia, podziału na pacjentów i personel szpitala z wyszczególnieniem pełnionej funkcji oraz oddziały, na którym opiniodawca przebywa bądź pracuje.

Część B dotyczyła zachorowań na WZW respondentów oraz członków ich rodzin jak również sposobów edukacji w kierunku WZW ankietowanych.

Część C zawierała pytanie dotyczące wiedzy z zakresu wirusowych zapaleń wątroby w tym dróg szerzenia, objawów, sposobów postępowania oraz zapobiegania i profilaktyki. Część ta została ułożona w formie 15 pytań testu wyboru. Ankietowany miał wybrać jedną, według niego najwłaściwszą, odpowiedź spośród wymienianych. W każdym pytaniu mógł również wybrać odpowiedź „nie wiem”.

W formularzu ankiety użyto potocznych określeń „żółtaczką pokarmową” oraz „żółtaczką wszczepienną” w celu jaśniejszego opisu pytania dla pacjentów, których wiedza medyczna w większości przypadków nie jest fachowa.

W celu analizy poziomu wiedzy ankietowanych określono kryteria oceny wiedzy na temat WZW według skali czterostopniowej: Niedostateczny poziom wiedzy- udzielenie prawidłowej odpowiedzi na mniej niż 8 pytań, wystarczający poziom wiedzy- udzielenie pra-

widłowej odpowiedzi na 8- 10 pytań, dobry poziom wiedzy- udzielenie prawidłowej odpowiedzi na 11-13 pytań, bardzo dobry poziom wiedzy- udzielenie prawidłowej odpowiedzi na więcej niż 13 pytań.

WYNIKI

Wśród ankietowanych było 330 (83,5%) kobiet i 55 (16,5%) mężczyzn.

Wiek ankietowanych przedstawia rycina 1. Średnia wieku ankietowanych to 44,2 przy czym dla pacjentów wynosi ona 47,45 natomiast dla personelu 41,5 roku.

Większość ankietowanych mieszka na wsi - 221 (55,9%) a pozostali - 174 (44,1) w mieście.

Wykształcenia ankietowanych przedstawia tabela 1.

Oddziały, na których przebywają lub pracują respondenci przedstawia tabela 2.

Spośród wszystkich ankietowanych 27 (6,8%) osób w tym 11 pacjentów i 16 członków personelu było w swoim życiu chorych na wirusowe zapalenie wątroby, natomiast 359 (90,9%) respondentów, 161 pacjentów oraz 198 pracowników nigdy nie było chorych na WZW. Pozostałe 9 (2,3%) osób, 6 pacjentów i 3 pracowników nie wie czy przebyło tą chorobę.

Jeśli chodzi o zachorowania na WZW wśród członków rodzin ankietowanych to w rodzinach 47 (11,9%) respondentów (22- pacjenci, 25- personel) pojawiła się ta choroba, a w 319 (80,8%) rodzinach (136- pacjenci, 283- personel) nie zanotowano tej choroby. 29 (7,3%) osób (20-pacjenci, 8-personel) nie wie czy wśród ich bliskich wystąpiło WZW.

Kolejne pytanie dotyczyło źródeł wiedzy na temat wirusowego zapalenia wątroby. W tym

Tabela I. Wykształcenie respondentów

Wykształcenie	Pacjenci	Personel	Ogółem
Podstawowe	21 (11,8%)	0 (0%)	21 (5,3%)
Zawodowe	54 (30,3%)	0 (0%)	54 (13,7%)
Średnie	52 (29,2%)	101 (25,6%)	153 (38,7%)
Policealne	4 (2,2%)	55 (13,9%)	59 (14,9%)
Wyższe	47 (26,4%)	61 (15,4%)	108 (27,3%)

Wśród 217 członków personelu ankietę wypełniło 30 (13,8%) lekarzy, 156 (71,9%) pielęgniarek i ratowników medycznych oraz 31 (14,3%) techników.

pytaniu ankietowani mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi. Odpowiedzi respondentów przedstawia tabela 3.

Tabela II. Oddziały, na których przebywają i pracują respondenci

Oddziały	Pacjenci	Personel	Ogółem
Neurologia	9 (5,1%)	16 (7,4%)	25 (6,3%)
Położnictwo	25 (14%)	18 (8,3%)	43 (10,9%)
Ginekologia	15 (8,9%)	11 (5,1%)	26 (6,6%)
Patologia ciąży	11 (6,2%)	15 (6,9%)	26 (6,6%)
Choroby wewnętrzne	61 (34,3%)	34 (15,7%)	95 (24,1%)
Chirurgia	27 (15,2%)	13 (6%)	40 (10,1%)
Ortopedia	19 (10,7%)	13 (6%)	32 (8,1%)
OIOM	0 (0%)	11 (5,1%)	11 (2,8%)
Izba Przyjęć/Ambulatorium	4 (2,2%)	24 (11,1%)	28 (7,1%)
Radiologia	0 (0%)	10 (4,6%)	10 (2,5%)

WIEDZA NA TEMAT WIRUSOWYCH ZAPALEŃ WĄTROBY

Oddziały	Pacjenci	Personel	Ogółem
Laboratorium	0 (0%)	14 (6,5%)	14 (3,5%)
Sterylizacja	0 (0%)	11 (5,1%)	11 (2,8%)
Inne	7 (3,9%)	27 (12,4%)	34 (8,6%)

Tabela III. Źródła wiedzy ankietowanych na temat WZW

Źródła	Pacjenci	Personel
Szkolenie zawodowe (w miejscu pracy)	4 (2,2%)	171 (78,8%)
Szkolenia dodatkowe	1 (0,6%)	67 (30,9%)
Cykliczne szkolenia	3 (1,7%)	30 (13,8%)
Internet, telewizja, prasa	81 (45,5%)	114 (52,5%)
Od lekarza rodzinnego	36 (20,2%)	3 (1,4%)
Znajomi, rodzina	34 (19,1%)	15 (6,9%)
W ogóle nie zajmowałem/-am się tym tematem	60 (33,7%)	7 (3,2%)

Odpowiedzi respondentów na szczegółowe pytania dotyczące wirusowego zapalenia wątroby przedstawiają tabele 4, 5

Tabela IV. Odpowiedzi pacjentów na pytania części C ankiety

PYTANIE	ODPOWIEDŹ		
	Prawidłowa	Nieprawidłowa	„Nie wiem”
Łatwość zarażenia WZW i AIDS	44 (24,7%)	60 (33,7%)	74 (41,6%)
Zewnętrzne oznaki WZW	86 (48,3%)	16 (9%)	76 (42,7%)
Izolacja pacjentów z WZW	30 (16,9%)	85 (47,8%)	63 (35,4%)
Występowanie żółtaczki pokarmowej	60 (33,7%)	49 (27,5%)	69 (38,8%)
Zarażenie żółtaczką wszczepienną podczas transfuzji	141 (79,2%)	4 (2,2%)	33 (18,5%)
Drogi zakażenia żółtaczką wszczepienną	104 (58,4%)	29 (16,3%)	45 (25,3%)
Zarażenia u fryzjera	51 (28,7%)	50 (28,1%)	77 (43,3%)
Istnienie szczepionek na WZW	41 (23%)	56 (31,5%)	81 (45,5%)
Możliwość wyleczenia WZW	43 (24,2%)	74 (41,6%)	61 (34,3%)
Możliwość bezobjawowego przebiegu WZW	49 (27,5%)	38 (21,4%)	91 (51,1%)
Powikłania żółtaczki	116 (65,2%)	0 (0%)	62 (34,8%)
Zapobieganie żółtaczce pokarmowej	119 (66,2%)	25 (14%)	34 (19,1%)
Co to jest HCV?	46 (25,8%)	4 (2,2%)	128 (71,9%)
Zapobieganie żółtaczce wszczepiennej	94 (52,8%)	46 (25,8%)	38 (21,4%)
Skład szczepionki przeciw WZW typu A	9 (5,1%)	47 (26,4%)	122 (68,5%)

Tabela V. Odpowiedzi personelu na pytania części C ankiety

PYTANIE	ODPOWIEDŹ		
	Prawidłowa	Nieprawidłowa	„Nie wiem”
Łatwość zarażenia WZW i AIDS	191 (88%)	26 (12%)	0 (0%)
Zewnętrzne oznaki WZW	206 (94,9%)	8 (3,7%)	3 (1,4%)
Izolacja pacjentów z WZW	111 (51,2%)	101 (46,5%)	5 (2,3%)
Występowanie żółtaczki pokarmowej	201 (92,6%)	13 (6%)	3 (1,4%)

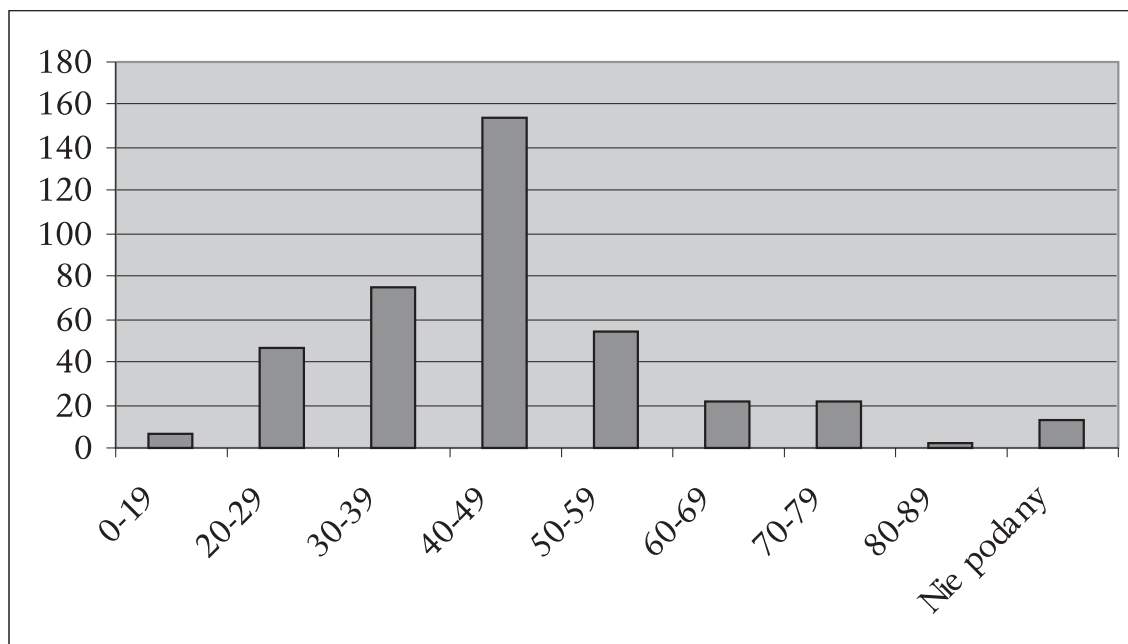
PYTANIE	ODPOWIEŹ		
	Prawidłowa	Nieprawidłowa	„nie wiem”
Zarażenie żółtaczką wszczepienną podczas transfuzji	205 (94,5%)	6 (2,8%)	6 (2,8%)
Drogi zakażenia żółtaczką wszczepienną	204 (94%)	10 (4,6%)	3 (1,4%)
Zarażenia u fryzjera	188 (86,6%)	22 (10,1%)	7 (3,2%)
Istnienie szczepionek na WZW	157 (72,4%)	59 (27,2%)	1 (0,5%)
Możliwość wyleczenia WZW	78 (35,9%)	130 (59,9%)	8 (3,7%)
Możliwość bezobjawowego przebiegu WZW	199 (91,7%)	13 (6%)	5 (2,3%)
Powikłania żółtaczki	213 (98,2%)	2 (0,9%)	2 (0,9%)
Zapobieganie żółtaczce pokarmowej	213 (98,2%)	2 (0,9%)	2 (0,9%)
Co to jest HCV?	213 (98,2%)	1 (0,5%)	3 (1,4%)
Zapobieganie żółtaczce wszczepiennej	214 (98,6%)	2 (0,9%)	1 (0,5%)
Skład szczepionki przeciw WZW typu A	147 (67,7%)	58 (26,7%)	12 (5,5%)

Dane zawarte w tabelach 4 i 5 poddano analizie zgodnie z ustalonymi wcześniej kryteriami oceny wiedzy na temat WZW.

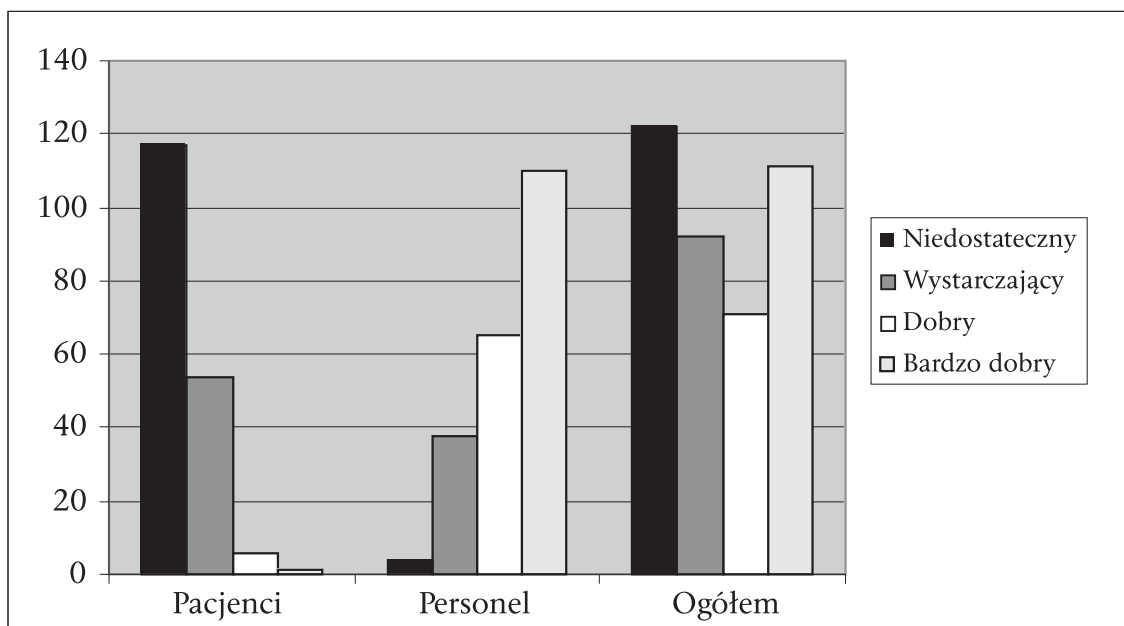
Uzyskano następujące wyniki:

- e) niedostateczny poziom wiedzy wykazało 122 (30,9%) ankietowanych z których 117 (65,7%) osób to pacjenci a 4 (1,8%) personel
- f) wystarczający poziom wiedzy wykazało 92 (23,3%) respondentów, z czego 54 (30,3%) pacjentów oraz 38 (17,5%) pracowników medycznych

- g) dobry poziom wiedzy wykazało 71 (18%) ankietowanych, przy czym 6 (3,4%) to pacjenci a 65 (30%) to personel
- h) bardzo dobry poziom wiedzy wykazało 111 (28,1%) osób, w tym 1 (0,6%) osoba jest pacjentem a 110 (50,7%) członkami personelu

Rycina 1. Wiek badanych

Rycina 2. Poziom wiedzy ankietowanych z zakresu wiedzy na temat WZW.

ANALIZA STATYSTYCZNA WYNIKÓW

Zmienne ciągłe przedstawiono, jako średnie \pm odchylenie standardowe.

Zmienne jakościowe przedstawiono jako wartości procentowe.

Do porównania wartości zmiennych ciągłych użyto testu t-studenta lub testu U-Manna Whitney'a gdy założenie o normalności rozkładu nie było spełnione.

Normalność rozkładu sprawdzono testem Shaphiro-Wilk'a.

Porównania średnich wartości zmiennych ciągłych dla wielu grup przeprowadzono przy pomocy testu Kruskala-Wallisa.

Do oceny zależności między wiekiem respondentów a poziomem wiedzy na temat WZW użyto metody korelacji rang Spearmana.

Za istotne statystycznie przyjęto poziom istotności $p < 0,05$.

Wyniki analizy statystycznej przedstawiają się następująco:

- 1) Wiedza pacjentów z oddziałów zabiegowych jest istotnie większa niż z oddziałów niezabiegowych ($p=0,012$).
- 2) Wiedza pracowników nie jest zależna od charakteru oddziału, na którym pracują ($p=0,08$). Stwierdzono nieistotny statystycznie trend w kierunku wyższych wyników ankiety personelu z oddziałów zabiegowych.

- 3) Wiek chorych nie był związany z ich wiedzą dotyczącą WZW (współczynnik korelacji rang Spearmana $r=-0,1$ $p=0,17$).
- 4) Wiek personelu nie był związany z ich wiedzą dotyczącą WZW (współczynnik korelacji rang Spearmana, $r=-0,02$, $p=0,81$).
- 5) W grupie chorych, istnieje istotna różnica pomiędzy nimi w zależności od ich wykształcenia ($p < 0,0001$). Im wyższe wykształcenie pacjentów tym ich wiedza na temat WZW jest większa.
- 6) Nie stwierdzono zależności między wykształceniem członków personelu a ich wiedzą na temat WZW ($p=0,13$).
- 7) Analiza wyników ankiety w zależności od wykonywanej pracy wykazała, że brak jest związku między zawodem personelu a wiedzą na temat WZW ($p=0,29$).
- 8) Przebycie choroby pozostawało bez wpływu na wiedzę o WZW ($p=0,40$).
- 9) Choroba członka rodziny ankietowanych nie ma wpływu na ich wiedzę o WZW ($p=0,16$).

DYSKUSJA

Znajomość dróg szerzenia, objawów i postępowania, ale przede wszystkim profilaktyki wirusowych zapaleń wątroby ma ogromny wpływ na

ilość nowych zakażeń. Wiedza ta może uchronić przed zakażeniem, spowodować szybsze podjęcie leczenia oraz zmniejszyć możliwość powikłań.

Na podstawie wyników ankiety stwierdzono, że personel szpitala bardzo dobrze orientuje się w zagadnieniach związanych z WZW. Ponad połowa (50,7%) z ankietowanych członków personelu wykazała bardzo dobry poziom wiedzy a kolejne 30% poziom dobry. Wiedzę tylko 4 (1,8%) osób można uznać za niedostateczną, co może wynikać z pośpiechu przy wypełnianiu ankiety.

Pozytywny jest również fakt, że pracownicy poszukują dodatkowych informacji na temat WZW. Dodatkową wiedzę zdobywają najczęściej z mediów, z których czerpie ją 52,5% członków personelu, 30,8% uczestniczyło w dodatkowym szkoleniu z tego zakresu. Zastanawiające jest natomiast, dlaczego nie wszyscy pracownicy (78,8%) uczestniczyli w szkoleniu zawodowym. Może wynikać to z tego, że szkolenie to odbyło się dawno i pracownicy go nie pamiętają a zatem należałoby je powtórzyć. Niepokojący jest fakt braku zainteresowania tematem 3,2% pracowników. Pozytywne byłoby dotarcie z informacjami o profilaktyce WZW do wszystkich pracowników.

Z drugiej strony wyniki ankiety uwiaryściły niedostateczną wiedzę pacjentów na temat wirusowych zapaleń wątroby, którą wykazuje 65,7% z nich. Wiedzę tylko 30,3% pacjentów można uznać za wystarczającą natomiast tylko 4% pacjentów odpowiedziało na poziomie dobrym (3,4%) i bardzo dobrym (0,6%). Powodem tak słabych wyników może być stan zdrowia ankietowanych i zlekceważenie przez nich ankiety, jednak trudno przypuszczać, że ponad 65% potraktowało ją zdawkowo lub zignorowało.

Zauważono również, że 33,7% pacjentów w ogóle nie zajmuje się tematem zakażeń WZW. Warto poszukać odpowiedzi na pytanie czy taka postawa jest wynikiem niedoinformowania społeczeństwa, jako takiego, o niebezpieczeństwach WZW czy raczej niechęcią pacjentów do wypełniania ankiet. Wykazano, że 45,5 % wszystkich pacjentów informacje o WZW czerpie z mediów, przy czym w tej grupie jest część pacjentów, która zadeklarowała niezainteresowanie tematem WZW. Z rozmów z pacjentami wynikało, że głównie telewizja jest dla nich źródłem wiedzy. Może to sugerować, że pacjenci przyjmują wszystkie, nawet niesprawdzone informacje nadawane w środ-

kach masowego przekazu, za prawdziwe. Należy zauważyć, że w informacje, które personel czerpie z mediów częściej rozumiane są jako dane specjalistyczne, specjalnie wyszukiwane lub podawane w medycznych portalach internetowych lub w prasie medycznej. Stosunkowo mała liczba ankietowanych pacjentów (20,2%) pozyskuje informacje na temat WZW od lekarza rodzinnego. Należałoby się spodziewać, że to lekarz powinien być pierwszym źródłem, które przekazuje tego typu informacje. Wśród członków personelu z informacji lekarza rodzinnego korzysta tylko 1,4% ankietowanych, jednak w tym przypadku zrozumiałe jest, że respondenci zdobywają wiedzę z innych źródeł.

Należy jednak zauważyć, że pacjenci zdają sobie sprawę ze swojej niewiedzy. Udzielili oni średnio 5,9 odpowiedzi „nie wiem” na pytania części C ankiety. Personel natomiast ufa swoim informacjom. Jego członkowie udzielili średnio 0,3 odpowiedzi „nie wiem”.

Najwięcej prawidłowych odpowiedzi pacjenci udzieli na pytania dotyczące zakażenia podczas transfuzji. Może to świadczyć o tym, że obawiają się oni przetaczania krwi i z tego względu zapamiętują informacje na temat. Warto zauważyć, że pacjenci orientują się również, w jaki sposób zapobiegać żółtacze pokarmowej, co oznacza, że posiadają świadomość takiego zagrożenia.

Członkowie personelu szpitala najlepiej odpowiedzieli na pytania dotyczące zapobiegania żółtacze pokarmowej oraz wszczepiennej, powikłań WZW oraz na pytanie „Co to jest HCV?”. Można zatem stwierdzić, że orientują się oni w kluczowej kwestii, jaką jest profilaktyka oraz zdają sobie sprawę z zagrożeń, jakie niesie WZW.

Pozytywne jest to, iż 13% pracowników odpowiedziało prawidłowo na wszystkie pytania ankiety.

Najmniej prawidłowych odpowiedzi pacjenci udzielili na pytanie dotyczące zawartości szczepionki na WZW typu A, co jest zrozumiałe, ponieważ było to bardzo szczegółowe pytanie. Pacjenci nie wiedzą również, czy i na jakie rodzaje WZW istnieją szczepionki. Może to oznaczać, że nie zdają sobie oni sprawy z różnorodności wirusów zapalenia wątroby a znają tylko pojęcie „żółtacza”.

Pracownicy szpitala udzielili najmniej prawidłowych odpowiedzi na pytanie o możliwość wyleczenia wirusowego zapalenia wątroby.

Powodem tego może być opinia panująca w społeczeństwie, że każdy chory na WZW do końca życia pozostaje nosicielem.

Problem sprawiło również pytanie dotyczące konieczności izolacji pacjentów z WZW. Ponad 33% ankietowanych pracowników i ponad 50% pacjentów stwierdziło, że tacy pacjenci powinni być izolowani przynajmniej 3 tygodnie. Świadczy to o braku aktualizacji wiedzy, ponieważ obowiązek izolacji został zniesiony ustawą z dnia 6 września 2001 r. Może to również obrazować strach przed tą chorobą oraz przed ludźmi zakażonymi.

Pacjenci najczęściej zaznaczali odpowiedź „nie wiem” w pytaniach dotyczących szczegółowej wiedzy o WZW tj. na pytanie o zawartość szczepionki na WZW typu A oraz na pytanie „Co to jest HCV?”. Członkowie personelu najczęściej wybierali odpowiedź „nie wiem” również przy pytaniu o skład szczepionki. Świadczy to o tym, że pracownicy nie próbowali zgłębiać tego tematu.

Satysfakcjonujące jest, że stosunkowo dużo prawidłowych odpowiedzi dotyczyło pytań o drogi szerzenia i profilaktykę WZW, czyli zagadnienia najistotniejsze w hamowaniu rozprzestrzeniania się choroby.

Pacjenci przed zabiegiem powinni być poinformowani o niebezpieczeństwie zakażenia wirusowym zapaleniem wątroby oraz powinni poddać się szczepieniom przeciw WZW typu B. Uzyskane wyniki potwierdzają to, iż pacjenci oddziałów zabiegowych uzyskali wiadomości w dziedzinie przeciwdziałania WZW.

Wiedza na temat WZW nie różni się istotnie między personelem oddziałów o różnym charakterze. Można jednak zaobserwować nieistotny statystycznie trend w kierunku wyższych wyników ankiety personelu z oddziałów zabiegowych. Może to świadczyć o tym, że pracownicy tych oddziałów zdają sobie sprawę z własnego zagrożenia zakażeniem WZW podczas zabiegów i dlatego uzupełniają wiadomości z tego zakresu.

Na podstawie powyższych wniosków można wysnuć przypuszczenie, że personel oddziałów zabiegowych chętniej dostarcza większej ilości informacji pacjentom tych oddziałów.

Dane statystyczne przedstawiają brak zależności między wiedzą respondentów, zarówno pacjentów jak i członków personelu, a ich wiekiem. Może to świadczyć o tym, że wiedza

zdobyta przez pracowników podczas nauki zawodu jest wysoka a pracownicy z większym stażem ją aktualizują.

Zaobserwowano związek między wiedzą pacjentów a ich wykształceniem. Sugeruje to, iż wraz ze wzrostem wykształcenia następuje wzrost zainteresowania zdrowiem w szerszej perspektywie. Ludzie wykształceni poszukują bardziej szczegółowych informacji na temat profilaktyki zdrowia.

Wyniki ankiet członków personelu są niezależne od wykształcenia. Świadczy to o tym, że na każdym poziomie zdobywania wiedzy przyswajane są informacje na temat wirusowych zapaleń wątroby.

Nie ma również związku między zawodem a wiedzą personelu na temat WZW. Wszyscy pracownicy szpitala, niezależnie od rodzaju wykonywanej pracy mają wysoką wiedzę o tym zagadnieniu.

Niestety, ani przebycie choroby, ani zachorowanie członka rodziny na WZW nie wpływa na stan wiedzy respondentów na ten temat. Wydaje się, że te czynniki powinny wpływać na powiększenie się wiedzy jednak nie zaobserwowano takiej tendencji.

WNIOSKI

1. Wiedza pacjentów na temat wirusowych zapaleń wątroby jest niedostateczna. Informacje należy uzupełniać szczególnie w celu poprawy profilaktyki WZW.
2. Wiedza personelu jest na poziomie bardzo dobrym. Wiedza personelu powinna jednak być aktualizowana, aby zachować jej wysoki poziom.
3. Wiedza pacjentów na oddziałach zabiegowych jest większa niż przebywających na oddziałach niezabiegowych.
4. Wiedza personelu nie jest zależna od charakteru oddziału, na którym pracują.
5. Pacjenci nie uczestniczą w szkoleniach dotyczących WZW a duża ich część nie interesuje się tym zagadnieniem. Większość informacji czerpią z telewizji, która nie jest odpowiednim źródłem wiadomości na ten temat. Zainteresowanie personelu tym tematem jest duże. Jego członkowie uczestniczą w dodatkowych kursach oraz poszukują interesujących ich informacji w mediach.

PIŚMIENICTWO

1. Magdzik W., Naruszewicz-Lesiuk D., Zieliński A.: „Choroby zakaźne i pasożytnicze - epidemiologia i profilaktyka”, Wydawnictwo *α-medica press*, 2004: 325-343
2. Juszczyk J.: „Wirusowe zapalenia wątroby”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1999: 29-67
3. Magdzik W., Naruszewicz-Lesiuk D.: „Zakażenia i zarażenia człowieka: epidemiologia, zapobieganie i zwalczanie”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2001: 417- 446
4. Emond T.D.R., Rowland H.A.K., Welsby P.D.: „Atlas chorób zakaźnych”, Wydawnictwo Springer PWN, Warszawa 1996: 263-271
5. Dziubek Z.: „Choroby zakaźne i pasożytnicze”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2000: 288-292
6. Rudkowski Z.: „Choroby zakaźne i pasożytnicze u dzieci”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2001: 189-209
7. Jabłoński L., Karwat I.D.: „Podstawy epidemiologii ogólnej, epidemiologia chorób zakaźnych”, Wydawnictwo Czelej, Lublin 2002: 305-319
8. Kahana S.: „Medycyna w pigułce”, Wydawnictwo Via Media, Gdańsk 2004: 74-78
9. Polański J.A.: „Hepatologia”, Wydawnictwo Medical Tribune Group, Warszawa 2004: 57-63
10. Maier K.P.: „Zapalenie wątroby”, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1998: 15-81